

Wskazane charakterystyki zespołów prowadzą do tego, co w jazzie najważniejsze – innowacyjności.

Poszukiwania innowacji – od jazzu do biznesu

Innowacyjność w jazzie ma swoje źródła w improwizacji, kolektywnym wykonaniu, elastyczności i przekształcaniu dotychczasowych schematów. Obrazowo ujął to Stańko (2010, s. 446): „(...) komponuję w ten sposób, że czasami przypadkowo wychodzi jakiś akord, a potem ten dźwięk mnie zastanawia. To jest nasza specjalność. Korzystanie z przypadku jest podstawą muzyki improwizowanej, bo to błyskawiczne, szybkie skojarzenia”. Błąd, nieudana próba nie jest tu zatem traktowana jako grzech czy powód do wstydu – wręcz przeciwnie – błędy stają się motorem napędowym zmian. Artur Rubinstein stwierdził w jednym z wywiadów, że jazzmani nigdy nie grają fałszywej nuty, natomiast muzycy klasyczni robią to stale. W jazzie bowiem, liczy się nowość, a nie powtarzalność. William A. Pasmore (1998) jednak trafnie zauważył, że „jazz jest niczym, jeżeli nie jest nowością, ale nie każda nowość jest jazzem”. Jest to dość analogiczne do biznesu, gdzie innowacje traktowane są jako produkty, usługi czy rozwiązania organizacyjne, które mają nie tylko nowy, ale także użyteczny charakter.

Jazzowy charakter procesu tworzenia innowacji, a więc improwizowany, związany z rekonfiguracją struktur, oparty na działaniach kolektywnych i wykorzystujących błędy znalazł odzwierciedlenie w kilku opracowaniach naukowych (Pina e Cunha i inni 2014; Diasio 2016). Kamoche i Pina e Cunha (2001) pokazali, że charakterystyka procesu innowacji produktu może zostać oparta właśnie na takim założeniu. Podstawowe charakterystyki tego podejścia zawarto w tab. 3.2.

TABELA 3.2. METAFORA JAZZOWA OPISUJĄCA PROCES INNOWACJI PRODUKTU

Główne założenie	Działania polegające na eksperymentowaniu. Improwizacja oparta jest na testowaniu rozwiązań.
Cele procesu	Odkrycie i ciągłe wprowadzanie innowacji. Balansowanie pomiędzy strukturalizacją a elastycznością działań.
Charakterystyka procesu	Progresywna konwergencja ponad minimalnymi schematami działania. Stopniowa ewolucja cech produktu.
Główne zagrożenia	Chaotyczność i nieprzewidywalność, trudność do opanowania. Wymaga odpowiedniej kultury organizacyjnej i praktyk ZZL.

Źródło: Kamoche, Pina e Cunha (2001, s. 737).

Zgodnie z metaforą jazzową innowacyjność nie może być zaplanowana, nie wynika z ciągłego powtarzania tych samych schematów, z nadzieją, że w jakiś cudowny sposób powstanie nowe dzieło. Celnie zauważył Stańko (2010, s. 292), że „sztuka polega na niewiadomym, na tworzeniu tego, czego nie ma, a nie postępowaniu według reguł”. Innowacyjność to w dużej mierze improwizacja wynikająca z zespołowej pracy, wzajemnej inspiracji i ciągłego testowania różnych rozwiązań. Miles Davies, opisując proces tworzenia muzyki, stwierdził: „(...) nie napisałem muzyki do *Kind of Blue*, ale przyniosłem szkice tego, co mieli wszyscy grać, ponieważ chciałem wiele spontaniczności w grze” (Kahn 2007, s. 99). Tworzone rozwiązania powinny być jednak użyteczne. Cytowany już Stańko wielokrotnie podkreślał praktyczny aspekt sztuki – ma ona wyzwalać u odbiorcy zarówno emocje, jak i wyrwać ze schematycznego myślenia.

Zamiast podsumowania: poza metaforę jazzową...

Metafora jazzowa oferuje ciekawe spojrzenie na procesy funkcjonowania organizacji i zarządzania. Niczym w soczewce można zobaczyć wiele podobieństw, kilka różnic, a na pewno kilka inspiracji. W szczególności wartościowe dla biznesu może być wykorzystanie podejścia improwizacyjnego. Wielu autorów podkreśla bowiem, że dotychczas stosowane rozwiązania organizacyjne oraz wykorzystywane metody zarządzania nie przynoszą oczekiwanych rezultatów, tym samym organizacje stają w obliczu konieczności wypracowania nowych sposobów funkcjonowania. Do opisu nowych modeli organizacyjnych używają różnych metafor, m.in. zwinności organizacyjnej (Olak 2017) czy inteligencji (Wachowiak 2004). Pojęcia te oddają w dużym przybliżeniu to, co robią jazzmani w trakcie komponowania i wykonywania utworów – a więc polegając na swoich unikatowych kompetencjach, starają się sobie radzić z chaosem i kreować nowe rozwiązania. Pina e Cunha wraz z zespołem (2018) nazywają to nawet improwizacyjną zwinnością organizacji, a więc rozwiązywanie spontanicznie pojawiających się nowych problemów w turbulentnym otoczeniu biznesowym.

Metafora jazzowa ma jednak swoje ograniczenia. Obrazuje ona tylko wybrane typy organizacji. A przecież w naszym różnorodnym świecie mamy wiele odmiennych modeli organizacyjnych. Z tego też powodu Stephen Leybourne i Peter Cook (2015) zestawili ze sobą trzy typy metafor muzycznych opisujących funkcjonowanie organizacji i przedstawili ich główne charakterystyki (tab. 3.3).